

Література:

1. Плужник А.В. Механізм бюджетного забезпечення міст в умовах децентралізації / А.В. Плужник // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2015. – Вип. 4 (114). – С. 8–13.
2. Положення про порядок формування та затвердження регіональних цільових програм. Затверджене розпорядженням Дніпропетровської ОДА від 3 вересня 2002 р. № 303-р. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/document/spart07/inx07760.htm>
3. Бабаєв В.Ю. Розробка цільових програм як інструмент державного регулювання соціально-економічного розвитку регіону / В.Ю. Бабаєв, А.І. Фартушна // Еволюція української державності: соціально-економічні, політичні, культурні аспекти: матеріали всеукр. конф. – Х.: ХІФ УДУФМТ, 2009. – С.155–159.
4. Гмурковська Н.Г. Реформування системи розробки, функціонування та виконання регіональних програм, спрямованих на вирішення актуальних проблем місцевого розвитку / Н.Г. Гмурковська, І.І. Каспрук, О.З. Софій // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2012. – Вип. 8. – С. 215–220.

Хомик Катерина Володимирівна, головний державний інспектор з питань юридичної роботи Червоноградської ОДПІ ГУДФС у Львівській обл.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОГАШЕННЯ ПОДАТКОВОГО БОРГУ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Із набранням чинності Податковим кодексом України запроваджено нові правила оподаткування, у тому числі з питань погашення податкового боргу. Серед інших новацій, до податкового законодавства було додано норму щодо додаткової відповідальності органів, в управлінні яких перебувають комунальні підприємства або їх майно, за невжиття заходів з погашення податкового боргу. У цьому випадку контролюючі органи, а саме органи Державної фіскальної служби України, зобов'язані звертатися до суду з позовною заявою про стягнення податкового боргу на кошти такого органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування. Особливий порядок погашення податкового боргу певних видів суб'єктів господарювання, зокрема комуна-

льних підприємств встановлено ст. 96 Податкового кодексу України. Проте, як показує практика, у справах про стягнення податкового боргу як податкові органи, так і суди іноді не дотримуються норм матеріального права, що встановлюють алгоритм дій по стягненню податкового боргу з комунальних підприємств, що призводить до зменшення ефективності роботи контролюючих органів з наповнення бюджету.

Питання погашення податкового боргу широко висвітлюються у науковій літературі та відображені у працях В. Бортняка, А. Головача, В. Кравчука, Д. Мулявки, І. Олендера, О. Онишка, О. Тимченко та ін. Однак, при досить значній кількості наукових досліджень з цієї проблематики, окремо питанням

податкового боргу комунальних підприємств приділяється не достатня увага з боку вчених та практиків. Особливої уваги й дослідження вимагають проблемні питання, що виникають під час здійснення процедури погашення податкового боргу комунальних підприємств.

Зважаючи на зазначену актуальність, зосередимо свою увагу на тому, що згідно п. 96.1 ст. 96 Податкового кодексу України, у разі якщо сума коштів, отримана від продажу внесеного в податкову заставу майна комунального підприємства, не покриває суму його податкового боргу і витрат, пов'язаних з організацією та проведенням публічних торгів, або у разі відсутності у такого боржника власного майна, що відповідно до законодавства України може бути внесено в податкову заставу та відчужено, контролюючий орган зобов'язаний звернутися до органу місцевого самоврядування чи органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить майно такого платника податків, з поданням щодо прийняття рішення про:

- виділення коштів місцевого бюджету на сплату податкового боргу такого платника податків. Рішення про фінансування цих витрат розглядається на найближчій сесії відповідної ради;

- затвердження плану досудової санації такого платника податків, який передбачає погашення його податкового боргу;

- ліквідацію такого платника податків та призначення ліквідаційної комісії;

- прийняття сесією відповідної ради рішення щодо порушення справи про банкрутство платника податків.

Податковим кодексом встановлено, що відповідь щодо прийняття одного із зазначених рішень надсилається контролюючому органу протягом 30 календарних днів з дня направлення звернення. У разі неотримання зазначеної відповіді у визначений строк чи отримання відповіді про відмову у задоволенні його вимог контролюючий орган зобов'язаний звернутися до суду із позовною заявою про звернення стягнення податкового боргу на кошти органу місцевого самоврядування, в управлінні якого перебуває таке комунальне підприємство або його майно.

Провівши аналіз зазначених норм, зауважимо, що вони стосуються стягнення податкового боргу лише з органу управління, у віданні якого перебуває боржник. Окрім того, звертатись з таким поданням контролюючий орган має право лише у разі якщо сума коштів, отримана від продажу внесеного в податкову заставу майна комунального підприємства, не покриває суму його податкового боргу. Оскільки відповідно до п. 95.1 ст. 95 Податкового кодексу України контролюючий орган здійснює за платника податків і на користь держави заходи щодо погашення податкового боргу такого платника податків шляхом стягнення коштів, які перебувають у його власності, а лише в разі їх недостатності – шляхом продажу майна такого платника податків, яке перебуває у податковій заставі, то контролюючий орган спочатку повинен здійснити усі судові процедури по стягненню з рахунків у банках боржника

податкового борг. Якщо після набрання законної сили постановою у справі податковий борг не буде погашений у зв'язку з недостатністю коштів, які перебувають у власності такого підприємства, контролюючий орган повинен звернутись до суду з позовом про надання дозволу на погашення податкового боргу за рахунок майна боржника, що перебуває у податковій заставі. А лише у разі недостатності коштів, отриманих від продажу такого майна, орган Державної фіскальної служби матиме право вживати заходи, передбачені ст. 96 Податкового кодексу України.

Однак, існують випадки неоднозначної судової практики. Для прикладу, Львівський апеляційний адміністративний суд у постанові від 02.03.2016 по справі № 876/4288/15, задовольняючи апеляційну скаргу комунального підприємства і скасовуючи постанову Львівського окружного адміністративного суду від 18.03.2015 по справі № 813/192/15, виходив з того, що згідно положення ст. 96 Податкового кодексу України право на стягнення податкового боргу комунального підприємства перед бюджетом за рішенням суду можливе лише за умови звернення податкового органу із позовом, після вчинення визначених вказаною статтею дій, саме до органу місцевого самоврядування в управлінні якого знаходиться комунальне підприємство та за рахунок його коштів чи майна. На думку суду, це свідчить про безпідставність позовних вимог податкового органу. Аналогічні позиції раніше висвітлені у постановках Харківського апеляційного адміністративного суду від

29.08.2013 № 820/4086/13-а та Львівського апеляційного адміністративного суду від 25.11.2014 № 876/4288/15.

Оцінюючи змістовно прийняті судові рішення вважаємо, що такий підхід не відповідає нормам чинного законодавства. Зокрема, згідно з п. 95.1 ст. 95 Податкового кодексу України контролюючий орган здійснює за платника податків і на користь держави заходи щодо погашення його податкового боргу шляхом стягнення коштів, які перебувають у його власності, а в разі їхньої недостатності – шляхом продажу майна такого платника податків, яке перебуває у податковій заставі. Поряд з цим, відповідно до п. 95.3 ст. 95 Податкового кодексу України стягнення коштів з рахунків платника податків у банках, обслуговуючих такого платника податків, здійснюється за рішенням суду, яке направляється до виконання контролюючим органам, у розмірі суми податкового боргу або його частини. Контролюючий орган звертається до суду щодо надання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі. Знову таки, згідно з п. 95.2 ст. 95 Податкового кодексу України стягнення коштів та продаж майна платника податків провадяться не раніше ніж через 60 календарних днів з дня надіслання такому платнику податкової вимоги.

З аналізу наведених норм права вбачається, що достатньою умовою для звернення до суду, за яких можливе надання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі, є наявність у

платника податкового боргу та відсутність на розрахункових рахунках такого платника грошових коштів, достатніх для погашення цього боргу.

Процедура стягнення податкового боргу з комунального підприємства врегульована ст. 96 Податкового кодексу України. За змістом п. 96.1 ст. 96 Кодексу, у випадку, якщо сума коштів, отримана від продажу внесеного в податкову заставу майна комунального підприємства, не покриває суму його податкового боргу і витрат, пов'язаних з організацією і проведенням публічних торгів, або у разі відсутності у такого боржника власного майна, що відповідно до законодавства України може бути внесено в податкову заставу та відчужено, контролюючий орган зобов'язаний звернутися до органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування, до сфери управління якого належить майно такого платника податків, з поданням щодо прийняття рішення.

Необхідною умовою застосування заходів, спрямованих на погашення податкового боргу комунального підприємства в порядку наведеного припису, є недостатність коштів, отриманих від продажу майна комунального підприємства, для покриття його податкового боргу та витрат на проведення публічних торгів. Аналогічна позиція висловлена і Вищим адміністративним судом України в ухвалі від 22.12.2014

(К/800/52372/13), ухвалі від 20.04.2015 (К/800/53090/13), ухвалі від 09.06.2015. З цього можемо констатувати, що норма ст. 96 Податкового кодексу України застосовується лише тоді, коли процедура стягнення боргу за рахунок коштів, які знаходяться у власності платника, передбачена ст. 95 Кодексу, з будь-яких причин, вказаних в законі, не вирішила проблему погашення боргу.

Підсумовуючи вищевикладене зауважимо, що особливості погашення податкового боргу комунальних підприємств, передбачені у ст. 96 Податкового кодексу України не виключають необхідності застосовувати першочергово стягнення податкового боргу за рахунок коштів такого платника податків та в подальшому вживати усіх необхідних дій для продажу внесеного в податкову заставу майна комунального підприємства. Лише якщо сума від такого продажу не покриває суму податкового боргу комунального підприємства і витрат, пов'язаних з організацією і проведенням публічних торгів, або ж у разі відсутності у такого боржника власного майна, що відповідно до законодавства України може бути внесено в податкову заставу та відчужено, податковий орган може розпочати процедуру стягнення податкового боргу за рахунок коштів органу місцевого самоврядування, в управлінні якого перебуває таке комунальне підприємство або його майно.

Література:

1. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>.
2. Кравчук В.М. Проблемні питання судової практики у справах про стягнення податкового боргу з юридичних осіб / В.М. Кравчук // Вісник Вищого адміністративного суду України: офіційне

науково-практичне видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vasu.gov.ua/nkr/nauk_praci/styagnenna_pod_borgu/.

3. Кравчук В.М. Стягнення податкового боргу: судовий аспект: моногр. / В.М. Кравчук, І.Я. Олендер. – Львів: Вид-во «Бона», 2015. – 204 с.

4. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Цюпик Володимир Володимирович, *головний економіст відділу доходів та економічного аналізу Управління фінансів Монастириської РДА*

СУТІСНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В умовах бюджетної децентралізації для забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів надзвичайно важливу роль відіграє ефективне формування доходної частини місцевих бюджетів. Для всіх країн світу з розвинутою економікою характерна специфічна система формування доходів місцевих бюджетів, функціонування якої залежить від багатьох факторів. Як свідчить практика, найбільший вплив на формування доходів місцевих бюджетів справляють саме політичні та економічні фактори. Соціально-економічний розвиток суспільства та фінансові можливості окремих адміністративно-територіальних одиниць і держави в цілому залежить від якісної організації формування доходів місцевих бюджетів, що зумовлює надалі належне їх виконання. Тому для розвитку як теоретичних підходів, так і вирішення практичних завдань важливе значення має дослідження концептуальних основ формування місцевих бюджетів.

Питання, що стосуються особливостей та проблем формування місцевих бюджетів знайшли своє відображення

у наукових працях таких вчених, як: О. Базилевича, С. Буковинського, О. Василика, В. Дем'янишина, А. Єпіфанова, О. Кириленко, М. Карліна, В. Кравченка, М. Кульчицького, І. Луніної, Ц. Огня, В. Опаріна, К. Павлюк, Ю. Пасічника, В. Федосова, С.Юрія та ін.

У науковій літературі відсутні єдині підходи до визначення сутності доходів місцевих бюджетів, що дає змогу виявити багатогранність даного поняття.

Так, Бюджетним кодексом України подано лише узагальнене визначення терміну “доходи бюджету”, під яким розуміються податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) [2].

Однак, науковцями розглядаються різні твердження стосовно сутності доходів бюджетів загалом, так і, зокрема, що стосується місцевих бюджетів. Так, С.І. Юрій, Й.М. Бескид під доходами бюджетів розуміють частку централізованих ресурсів держави, що